

Veselin ILIC: *Mit i stvaranje (Μύθος και δημιουργία)*, εκδόσεις Prosveta, Niš, 1990, 292 σσ.

Ἡ πορεία στὸ μύθο εἶναι πορεία χωρὶς τέλος. Μὲ αὐτὸν καὶ χωρὶς συνειδητὴ προσπάθεια ἐπενδύει, συνήθως, τὴν ἄγνοιά του ἢ προσεγγίζει τὸ ἐπιθυμητὸ ἀκόμα καὶ ὁ σύγχρονος ἄνθρωπος. Ἐτσι ὁ μύθος μένει πάντα ἐπίκαιρο θέμα ἔρευνας, πάντα χρήσιμη μέθοδος μεταφορᾶς γνώσεων ἀλλὰ καὶ πηγὴ ἔμπνευσης καὶ δημιουργίας. Ἐτσι μάλιστα ποὺ εἶναι ζυμωμένος μὲ τὴν ἀρχὴ τοῦ λόγου, στὰ πρῶτα ἀκόμα βήματα τῆς ἀνθρωπότητας, ἔχει ἄρρηκτα δεθεῖ μὲ τὴν ἀνθρώπινη ἱστορία, τὴν πορεία τῆς τέχνης, τῆς λογοτεχνίας καὶ τῆς φιλοσοφίας. Ὁ πολιτισμὸς καὶ ἡ συμβολὴ τοῦ μύθου σὲ αὐτὸν εἶναι τὸ κέντρο τῶν ἐνδιαφερόντων, μελετῶν καὶ ἐρευνῶν τοῦ Β. Ἰλιτς στὴν τελευταία εἰκοσαετία, ὅπως καὶ ὁ ἴδιος νιώθει τὴν ἀνάγκη νὰ μᾶς κατατοπίσει, στίς πρῶτες κιόλας γραμμὲς τοῦ Προλόγου του στὸ ἔργο *Μύθος καὶ δημιουργία*. Ἔργο πού, χωρὶς ἀμφιβολία, ἔχει μεγάλο ἐνδιαφέρον γιὰ κάθε σκεπτόμενο ἄνθρωπο καὶ κάθε δημιουργὸ στὸ χῶρο τοῦ πνεύματος. Ἄς εὐχηθοῦμε ὅτι σύντομα θὰ μπορούμε νὰ τὸ διαβάσουμε καὶ στὴ γλώσσα μας.

Τὸ βιβλίο χωρίζεται σὲ δύο μέρη. Τὸ πρῶτο τοῦ τμήμα *Μύθος καὶ ποίηση* εἶναι αὐτὸ ποὺ προέκυψε σὰν ἀποτέλεσμα ἐφαρμοσμένης ἔρευνας κατὰ τὴν ἐτοιμασίᾳ τῆς διδακτορικῆς διατριβῆς μὲ θέμα «Ὁ μύθος στὴ δομὴ τοῦ σύγχρονου πολιτισμοῦ καὶ τῆς τέχνης», ποὺ ἔγινε τὸ 1974. Στὸ δεῦτερο τμήμα *Μύθος, δημιουργία καὶ πολιτισμός*, ὑπάρχουν ἀπόψεις ἀπὸ βιβλία μερικῶν σημαντικότερων ἐρευνητῶν τοῦ πολιτισμοῦ καὶ τῆς τέχνης καὶ κείμενα γύρω ἀπὸ τὰ ξεχωριστὰ μοντέλα τῆς σερβικῆς πρωτοποριακῆς ποίησης καὶ τῆς κωμωδιογραφίας. Δὲν ὑπῆρξε τέχνη χωρὶς μυθολογικὸ πεδίο καὶ δὲν θὰ ὑπάρξει χωρὶς κάποια πίστη. Γύρω ἀπὸ αὐτὴ τὴ βασικὴ ἀρχὴ τοῦ Ἐ. Μπλόχ, ἀναπτύσσεται ὁ ἴστος τῆς ἀναζήτησης τοῦ συγγραφέα, προβάλλει ἡ μεθοδολογία του καὶ ἡ ἴδια ἡ φύση τοῦ ὑπὸ ἐξέ-

1. Ὁ Βέσελιν Ἰλιτς εἶναι καθηγητὴς κοινωνιοπολιτιστικῶν ἐπιστημῶν, πολὺ γνωστὸς στὸν ἐπιστημονικὸ χῶρο τῆς Γιουγκοσλαβίας, ἐπὶ σειρὰν ἐτῶν ἐπιστημονικὸς συνεργάτης τοῦ Ὁργανισμοῦ Ἐρευνῶν Πολιτιστικῆς Ἀνάπτυξης Βελιγραδίου καὶ συνεργάτης-μέλος ἐπιτροπῶν μελετῶν γιὰ τὴν UNESCO. Συμμετεῖχε στὴν ομάδα συγγραφῆς τοῦ βιβλίου «Ὁ πολιτισμὸς καὶ ἡ ζωὴ τῆς ἐργασίας» γιὰ τὶς ἀνάγκες τῆς UNESCO, ποὺ ἐκδόθηκε στὰ σουηδικά (1978), ἀγγλικά (1978), γαλλικά (1979), οὐγγρικά (1981), καὶ σερβικά (1982). Εἶναι μέλος τοῦ Συλλόγου Λογοτεχνῶν Σερβίας. Δὲν παραλείπω νὰ ἀναφέρω ὅτι μόλις τὰ τελευταῖα χρόνια, μετὰ τὶς μεγάλες ἀλλαγές ποὺ συντελέστηκαν στὸ πολιτικὸ σκηνικὸ τῆς χώρας του, ἀπέκτησε καὶ πάλι τὴ δυνατότητα πρόσβασής του στὴν ἐκδοσὴ τῶν ἐργασιῶν του, ἐπειδὴ ἡ τότε ἐξουσία θεώρησε ὅτι ἀπειλεῖται ἀπὸ προσωπικότητες σὰν αὐτόν.

ταση θέματος. Ἀπὸ τὴν Εἰσαγωγή ἀκόμα, ἐντυπωσιάζει ἡ σαφήνεια τοῦ συγγραφέα ποὺ δικαιολογεῖται ἀπὸ τὴν ἄριστη γνώση τῆς προβληματικῆς. Μὲ τὴ βασανιστικὴ του συνεχῆ προσπάθεια νὰ ἐλέγχει κάθε ἄποψη καὶ τὴν ἱκανότητά του νὰ κάνει συνθέσεις ἀπὸ ὅλες τὶς ἐκτιθέμενες καὶ ἀντιπαρατιθέμενες ἀπόψεις ἄλλων μελετητῶν, ποὺ περνοῦν ἀπὸ τὸ φάσμα τῆς κριτικῆς τοῦ χωρὶς, ὥστόσο, νὰ χάνουν τὴ δημιουργικὴ τους παρουσία στὸ σύνολο τοῦ ἔργου, ὁ Ἰλιτς, ἐμμένει στὴν προστασία τοῦ ἀναγνώστη ἀπὸ τὴν ἐπιβολὴ μιᾶς καὶ μόνης ἄποψης. Ἡ τέχνη του νὰ εἰσχωρεῖ σὲ εὐαίσθητους χώρους τοῦ νοητοῦ εἶναι ἐντυπωσιακὴ καὶ γίνεται μὲ τέτοιο τρόπο, ὥστε τὸ κάθε νέο στοιχεῖο νὰ εἶναι ἐξ ἴσου οἰκεῖο μὲ τὸ προηγούμενο. Αὐτὸ ἐπιτυγχάνεται μὲ τὴν ἄριστη θεμελίωση κάθε συμπεράσματός του καὶ τὴ λογικὴ τῆς μεθοδολογίας του. Χωρὶς περιττὸ ὑλικό, ὁ συγγραφέας μᾶς ὁδηγεῖ στὴν ἐρμηνευτικὴ τοῦ μύθου, στὴν ποιητικὴ φύση τῆς μυθικῆς δημιουργίας, στὸ μῦθο καὶ τὴ γλῶσσα ἢ στὴν ἀναμυθοποίηση καὶ τὶς ἀδυναμίες τῆς κοινωνιολογικῆς ἐρευνας τοῦ μύθου. Μᾶς περνάει στὶς ἐρευνες γιὰ τὶς ἀμυθικὲς ρίζες στὴ σύγχρονη τέχνη καὶ τοὺς ἀναγκαίους καθορισμούς της, τὴν ἱστορικὴ-δημιουργικὴ σύγχρονη ταυτότητά της καὶ τὴ σύγχρονη καὶ κοσμοϊστορικὴ τέχνη. Διερευνᾷ τὸν ἀντιμυθικὸ χαρακτήρα τῆς καλλιτεχνικῆς δημιουργίας, μὲ τὶς ἰδιαίτερες ἀναλύσεις καὶ τὴν ὄντογέννηση τῆς ποίησης καὶ τοῦ μύθου. Ἡ μελέτη τῆς σύγχρονης τέχνης σὲ ὅλες τὶς μορφές σφραγίζει τὸ τέλος τοῦ πρώτου μέρους.

Τὸ δεύτερο μέρος πραγματεύεται θέματα μύθου, δημιουργίας καὶ πολιτισμοῦ ποὺ στρέφονται γύρω ἀπὸ ἐπίκαιρα ζητήματα τῆς σύγχρονης θεωρίας καὶ τέχνης, ὅπως οἱ μυθικὲς πηγὲς καὶ ἡ μυθολογία τοῦ ἀστικοῦ πολιτισμοῦ, ἡ μεταισθητικὴ καὶ ἡ ὄντολογία του, ὁ ἀναρθρὸς λόγος καὶ πολιτισμός. Στὸ μέρος αὐτὸ ἐκτίθενται ἀπόψεις ἐξεχόντων Γιουγκοσλάβων ἐρευνητῶν, συναδέλφων τοῦ Ἰλιτς, καὶ κεφάλαια ἐξειδικευμένων μορφῶν ποίησης.

Ὁ Ἐπίλογος εἶναι μία σφαιρικὴ θεώρηση τῆς σύγχρονης τέχνης καὶ τοῦ πολιτισμοῦ στὸ ἐπίπεδο τῶν ἐσωτερικῶν τους σχέσεων καὶ συγγενειῶν ἀλλὰ καὶ ἡ κριτικὴ μελέτη ἐννοιῶν σχετικῶν μὲ τὸ χῶρο τῆς τέχνης, τῆς μυθολογίας καὶ τῆς ἐπίδρασης τῆς δημιουργίας.

Τὸ ἔργο παρουσιάζει ἐξαιρετικὸ ἐνδιαφέρον, ὅχι μόνο γιατί ἀποτελεῖ ἓνα ἀνοικτὸ παράθυρο στὸν σύγχρονο ἐπιστημονικὸ στοχασμὸ τῆς γειτονικῆς Γιουγκοσλαβίας ἀλλὰ καὶ γιατί τὸ θέμα του εἶναι ἐνδιαφέρον καὶ πάντα ἐπίκαιρο.

Ἀναστάσιος ΙΩΑΝΝΙΔΗΣ
(Ἀθῆναι)

